

David Graeber

In memoriam
DAVID GRAEBER
12 februarie 1961 - 2 septembrie 2020

Antropolog, teoretician și militant anarhist. A scris cu pătrundere și pasiune despre datorie, muncă, birocratism, bani sau democrație, cele mai cunoscute lucrări ale sale fiind „Debt: The first 5000 Years” și „Bullshit Jobs: A Theory.”

Este, de asemenea, autorul unui mic volum pe care vi-l recomandăm cu căldură, mai ales dacă aveți interese în zona științelor sociale: „Fragments of an Anarchist Anthropology”.

☞ Activitatea sa n-a fost însă una exclusiv teoretică. David Graeber a fost membru IWW (International Workers of the World) și s-a implicat în numeroase mișcări de stradă, fiind una dintre figurile cele mai cunoscute ale mișcării Occupy Wall Street.

Rămân cărțile sale, dar și exemplul său personal, energia, căldura și dedicarea sa.

Rest in power, David!

Ești anarhist/ă?

**Răspunsul te-ar
putea surprinde!**

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

Colectivul Pagini Libere este conștient de impactul ecologic al cărților în format fizic, așa că îți reamintim:

Împarte

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

Donează

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

Nu arunca

O carte, oricât de deteriorată, nu se aruncă niciodată.

Repară

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa ca ea să lumineze mintea altor oameni.

Nu cumpăra ce nu ai nevoie

Nu cumpăra cărți doar de decor.

Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

Deja apărute:

BROȘURI ÎN LIMBA:

I. Română

- *A. Răvășel* – Mircea Rosetti
- *Adrian Tătăran* – Panait Mușoiu
- *Andie Nordgren* – Anarhia relațională (introducere de *hopancarusel*)
- *bell books* – Să înțelegem patriarhatul
- *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
- *CrimethInc* – Vot vs. Acțiune Directă
- *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – piticul comunist
- *David Graeber* – Ești un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
- *Dennis Fox* – Anarhism și psihologie
- *Necunoscut* – Slogane din mai 68
- *Emma Goldman* – Căsătorie și iubire
- *Emma Goldman* – Gelozia: cauze și posibile remedii
- *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
- *Errico Malatesta* – Anarhia
- *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituate
- *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
- *Ionuț-Valentin Cucu* – Kurzii, între naționalism identitar și federalism libertar
- *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
- *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cugetări provizorii asupra mișcării free party siciliene
- *Mihail Bakunin* – Catehism revoluționar
- *Murray Bookchin* – Municipalismul libertar
- *Philip Ricblin* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
- *Piotr Kropotkin* – Ordinea

- *Robert Graham* – Ideea generală a Revoluției la Proudhon
- *Veda Popovici* – Poliția Ucide! Practici și principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
- *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. Maghiară

- *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituáló hatalom praxisáig
- *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus

III. Engleză

- *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
- *Cristian-Dan Grecu* – Csipike – the Communist Pipsqueak
- *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania

IV. Franceză

- *Veda Popovici* – La Police assassine ! Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

CĂRȚI ÎN LIMBA:

I. Română

- *Nicolas Trifon*: un parcurs libertar internaționalist – interviuri
- *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
- *Mihail Bakunin* – Dumnezeu și Statul

Șansele sunt ca tu să fi auzit deja câte ceva despre cine sunt anarhiștii și în ce s-ar presupune că ar crede. Șansele sunt ca tot ce ai auzit să fie aiureli. Mulți oameni tind să creadă că anarhiștii sunt susținătorii violenței, haosului și distrugerii, și că sunt împotriva tuturor formelor de ordine și organizare sau că sunt niște nihiliști nebuni¹ care vor doar să arunce totul în aer. În realitate, nimic nu ar putea fi mai departe de adevăr. Anarhiștii sunt pur și simplu niște oameni care cred că omul este capabil să se comporte într-un mod rezonabil fără a fi forțat să o facă. În realitate, este o noțiune foarte simplă, dar este una pe care cei bogați și puternici au considerat-o întotdeauna extrem de periculoasă.

Mai exact, convingerile anarhiste pornesc de la două ipoteze elementare. Prima este cea conform căreia ființele umane sunt, în circumstanțe obișnuite, la fel de rezonabile și decente pe cât li se permite și se pot organiza pe sine și comunitățile lor fără să li se spună cum să facă asta. A doua este cea conform căreia puterea corupe. În mare, anarhismul este doar chestiunea de a avea curajul de a lua principiile simple ale decenței comune, după care trăim cu toții, și de a le urma concluziile logice. Oricât de ciudat ar părea, în cele mai importante feluri s-ar putea să fii deja anarhist – doar că încă nu realizezi asta.

Să începem prin a lua câteva exemple din viața de zi cu zi.

1. Aici, limbajul lui Graeber poate fi considerat abilist. Formulările de acest fel sunt de evitat tocmai pentru că pot întări anumite prejudecăți nocive față de alte persoane ori față de alte specii non-umane.

Dacă stai la rând pentru a urca într-un autobuz înghesuit, îți aștepți rândul și te abții de la a da coate pentru a-ți croi drum înaintea altora chiar și în absența poliției?

Dacă ai răspuns „da”, atunci ești obișnuit să acționezi ca o anarhistă! Cel mai de bază principiu anarhist este auto-organizarea: presupuziția conform căreia ființele umane nu trebuie să fie amenințate cu urmărirea penală pentru a putea ajunge să se înțeleagă în mod rezonabil, sau pentru a se trata reciproc cu demnitate și respect.

Toată lumea crede că este capabilă să fie rezonabilă. Dacă se susține că legile și poliția sunt necesare, e doar din cauză că se crede că oamenii, în general, nu sunt așa. Dar, dacă te gândești un pic, nu cumva toți ceilalți oameni simt exact același lucru despre tine? Anarhiștii și anarhistele susțin că aproape toate purtările antisociale care ne fac să credem că e necesar să avem armate, poliție, închisori și guverne pentru a ne controla viețile, sunt, de fapt, generate de inegalitatea și injustiția sistematică pe care acele armate, poliții, închisori și guverne le fac posibile. Totul este un cerc vicios. Dacă oamenii sunt obișnuiți să fie tratați de parcă opiniile lor nu contează, este foarte posibil să devină nervoși și cinici, poate chiar violenți – ceea ce, desigur, le dă mână liberă celor aflați la putere să zică că opiniile lor nu contează. De-ndată ce oamenii înțeleg faptul că opiniile lor chiar contează la fel de mult ca ale altora, ei tind să devină remarcabil de înțelegători. Ca să scurtăm povestea: anarhiștii cred că în mare măsură că puterea în sine și efectele puterii îi fac pe oameni să fie proști și iresponsabili.

Ești membrul unui club, al unei echipe de sport sau al oricărei alte organizații voluntare în care deciziile nu sunt impuse de către un lider, ci luate pe baza unui consens general?

Dacă ai răspuns „da”, atunci faci parte dintr-o organizație care funcționează pe baza principiilor anarhiste! Un alt principiu anarhist este asocierea

niciun anarhist nu susține că ar avea un plan perfect. Ultimul lucru pe care ni l-am dori ar fi să impunem modele prefabricate societăților. Adevărul este că probabil nici nu ne imaginăm jumătate din problemele care ar putea apărea în momentul în care am încerca să creăm o societate democratică; totuși, suntem convingși că ingeniozitatea umană, fiind așa cum este, va putea rezolva astfel de probleme, atâta timp cât este în spiritul principiilor de bază – care sunt, ca o ultimă analiză, principiile fundamentale ale decenței umane.

Crezi că ființele umane sunt fundamentale corupte și rele sau că un anumit tip de oameni (femei, persoane de culoare, oamenii obișnuiți care nu sunt bogați sau foarte educați) sunt specimene inferioare, destinate să fie controlate de către superiorii lor?

Dacă ai răspuns „da”, atunci, se pare, la urma urmei, că nu ești un anarhist. Dar dacă ai răspuns „nu”, atunci șansele tale de a subscrie la principiile anarhiste sunt de 90% și, probabil sau nu, îți trăiești viața în mare parte pe baza acestora. De fiecare dată când tratezi un alt om cu considerație și respect ești o anarhistă. De fiecare dată când îți rezolvi problemele cu alții ajungând la un compromis rezonabil, ascultând tot ceea ce au de spus ceilalți, în loc să lași o persoană să decidă pentru toată lumea, ești anarhist. De fiecare dată când ai oportunitatea să forțezi pe cineva să facă ceva, dar decizi să apelezi mai degrabă la propria lor rațiune și simț al dreptății, atunci ești o anarhistă. Același lucru se întâmplă de fiecare dată când împarți ceva cu un prieten sau decizi cine spală vasele, ori faci orice altceva, dar în mod corect.

Desigur, ai putea obiecta zicând că toate acestea sunt corecte și bune în cadrul grupurilor mici de oameni, pentru a ajunge la o înțelegere, dar ca să administrezi un oraș, o țară, e ceva cu totul diferit. Și, desigur, există un gram de adevăr aici. Chiar dacă descentralizezi o societate și dai cât mai multă putere în mâinile micilor comunităților, tot vor mai rămâne foarte multe lucruri care trebuie coordonate, de la funcționarea căilor ferate la deciziile privind direcția dezvoltării medicale. Dar dacă ceva este complicat nu înseamnă că nu există nicio cale democratică de a face lucrurile. E doar ceva mai complicat. De fapt, anarhiștii au tot felul de idei și viziuni despre cum o societate complexă ar putea să se auto-gestioneze. Pentru a le explica, am depășit cu mult scopul unui mic text introductiv precum acesta. Este de ajuns să spunem că, în primul rând, foarte mulți oameni au petrecut foarte mult timp pentru a găsi modele ale unor societăți democratice funcționale. În același timp, dar la fel de important,

voluntară. Asta înseamnă doar să aplici principiile democratice în viața de zi cu zi. Singura diferență este că anarhistele și anarhiștii consideră că s-ar putea să existe o societate în care toată lumea să se organizeze după aceste principii, toate grupurile fiind bazate pe consimțământul liber al membrilor, astfel că toate organizațiile de sus în jos, de tipul celor militare, cum ar fi armatele, birocrațiile sau corporațiile mari, bazate pe ierarhii, nu vor mai fi necesare. S-ar putea să-ți vină sau nu să crezi că asta ar fi posibil. Dar de fiecare dată când ajungi la o înțelegere pe baza unui consens, mai degrabă decât pe baza unei amenințări, de fiecare dată când faci un aranjament voluntar cu o altă persoană, ajungeți la o înțelegere sau la un compromis, luând în considerare situația și nevoile particulare ale celeilalte persoane, ești o anarhistă – chiar dacă nu realizezi asta.

Anarhismul este doar modul în care oamenii acționează atunci când sunt liberi să facă așa cum își doresc, iar atunci când au de-a face cu alții care sunt la fel de liberi ca ei – fiind, deci, conștiente și conștienți de responsabilitatea pe care o implică față de ceilalți – acest lucru duce la un alt punct crucial. În timp ce oamenii pot fi rezonabili și grijulii atunci când au de-a face cu egalii lor, natura umană face să nu poți avea încredere atunci când se oferă puterea asupra altora. Dă cuiva o astfel de putere și cu siguranță vor abuza de ea într-un fel sau altul.

Crezi că majoritatea politicianilor sunt niște porci² egoiști cărora nu le pasă deloc de interesul public? Crezi că trăim într-un sistem economic stupid și nedrept?

Dacă ai răspuns „da”, atunci subscrii la critica anarhistă a societății de astăzi – cel puțin în liniile sale generale. Anarhiștii și anarhistele cred că puterea corupe, iar cei care-și petrec întreaga viață căutând puterea sunt fix ultimii oameni care ar trebui să o aibă. Anarhiștii consideră că sistemul

2. Aici, limbajul lui Graeber poate fi considerat speciist. Formulările de acest fel sunt de evitat tocmai pentru că pot întări anumite prejudecăți nocive față de alte persoane ori față de alte specii non-umane.

economic prezent răsplătește mai degrabă oamenii pentru comportamentul lor egoist și fără scrupule decât pentru că sunt niște ființe umane grijulii și decente. Majoritatea oamenilor crede același lucru, singura diferență fiind că majoritatea oamenilor nu crede că există ceva ce s-ar putea face în privința asta sau, oricum, – iar asta e ceva asupra căruia devoției slujitorii ai celor puternici insistă cel mai des – ceva care să nu înrăutățească lucrurile.

Dar cum ar fi dacă acest lucru n-ar fi adevărat?

Și există vreun motiv pentru care să crezi asta? În momentul în care chiar le poți încerca, majoritatea predicțiilor obișnuite despre ceea ce s-ar putea întâmpla dacă nu ar exista state sau capitalism se dovedesc a fi totalmente false. Timp de mii de ani oamenii au trăit fără guverne. În multe părți ale lumii oamenii încă trăiesc în afara controlului guvernelor de astăzi. Nu se omoară între ei. În mare, ele și ei își duc traiul ca oricine altcineva. Desigur, într-o societate complexă, urbană, tehnologizată, toate acestea ar fi mult mai complicate, dar tehnologia poate, de asemenea, să facă aceste probleme mult mai ușor de rezolvat. De fapt, noi nici nu ne-am gândit cum ar fi viața umană dacă tehnologia ar fi fost ajustată nevoilor umane. De câte ore de lucru ar fi nevoie ca să păstrăm o societate funcțională; asta dacă am scăpa de toate ocupațiile fără rost și nocive precum telemarketiștii, avocații, gardienii din închisori, analiștii financiari, experții în relații publice, birocrății și politicienii, iar cei mai buni oameni de știință nu ar mai lucra la armamente și pentru bursă, ci pentru a mecaniza muncile periculoase și grele ca mineritul și curățatul băilor, iar restul muncii ar fi redistribuită egal între toți? Cinci ore pe zi? Patru? Trei? Două? Nimeni nu știe, iar asta din cauză că nimeni nu pune astfel de întrebări. Anarhistele și anarhiștii consideră că acestea sunt întrebările pe care ar trebui să ni le punem.

Chiar crezi acele lucruri pe care i le spui copiilor tăi (sau ceea ce-ți spun părinții)?

„Nu contează cine a început.” „Rău cu rău nu se drege.” „Strânge după tine.” „Ce ție nu-ți place, altuia nu face.” „Nu fi rău cu alții doar pentru că

sunt diferiți.” Poate că ar trebui să decidem dacă ne mințim copiii când le spunem ceea ce este bun și rău, sau dacă suntem dispuse și dispuși să luăm în serios propriile noastre interdicții. Pentru că, dacă duci aceste principii morale la concluziile lor logice, vei ajunge la anarhism.

Să luăm principiul conform căruia răul cu rău nu se drege. Dacă chiar ai lua-o în serios, doar asta ar distruge aproape toată baza războiului și a sistemului de justiție. Același lucru se întâmplă și cu ideea de a împărți. Mereu le spunem copiilor că trebuie să învețe să împartă, să fie grijulii cu nevoile fiecăruia, să se ajute unul pe celălalt; iar apoi ne trezim în lumea reală unde presupunem că toată lumea este, firește, egoistă și competitivă. Dar un anarhist ar sublinia că, de fapt, ceea ce le spunem copiilor noștri este adevărat. Aproape toate descoperirile din istoria umanității, de pe tot cuprinsul lumii, toate descoperirile sau realizările care ne-au îmbunătățit viața, s-au bazat pe cooperare și ajutor reciproc; chiar și acum, majoritatea dintre noi ne cheltuim banii pe prieteni și familie mai degrabă decât pentru noi. Sigur, mai mereu vor exista oameni competitivi în lumea asta, totuși nu există niciun motiv pentru care societatea să încurajeze unui astfel de comportament, cu atât mai puțin să-i oblige pe oameni să concureze pentru necesitățile de bază ale vieții. Acest lucru este în beneficiul oamenilor aflați la putere, care vor ca noi să ne temem unele de alții. Din cauza asta anarhiștii fac apel la o societate bazată nu doar pe libertatea de asociere, ci și pe ajutor reciproc. De fapt, majoritatea copiilor au crescut crezând în moralitatea anarhistă, ajungând treptat să realizeze că lumea adulților nu funcționează la fel ca a lor. Din cauza asta foarte mulți au ajuns să fie revoltați sau alienați, ori sinucigași ca adolescenți, și, în sfârșit, resemnați sau amari ca adulți: De cele mai multe ori, singura lor consolare este capacitatea de a-și crește copiii și de a le spune că lumea este corectă și justă. Dar cum ar fi dacă am putea începe construirea unei lumi care ar fi măcar fondată pe principii de justiție? Nu ar fi cel mai frumos cadou pe care ar putea cineva să-l ofere propriului copil?